

Ruimte en rust

Tekst HENRIETTE FUHRI SNETHLAGE, Kunsthistoricus en redacteur Foto CEES NOORT

De Amsterdamse architect Hans van Heeswijk kreeg in 2010 de uitdagende opdracht om het Mauritshuis ondergronds te verbinden met het naastgelegen pand, Plein 26. Hij moest de bestaande voorzieningen verbeteren, nieuwe voorzieningen een plaats geven, en de uitstraling van het museum in lijn brengen met de internationale allure en ambities van het Mauritshuis. En dat zonder het oorspronkelijke, intieme karakter van het Mauritshuis te verliezen. Hans van Heeswijk vertelt hoe hij dat heeft aangepakt.

Hoe kwam de opdracht tot stand?

'Het Mauritshuis is een zeventiende-eeuws stadspaleis met een beperkte omvang. In de jaren 1980 is er een kelder bijgemaakt onder het voorplein, maar daarmee waren de mogelijkheden uitgeput. Net als andere musea heeft het Mauritshuis te maken met een toenemend aantal bezoekers; mensen hebben meer tijd en gaan meer en meer musea bezoeken. Alle faciliteiten voor de bezoekers waren ondergebracht in het souterrain: garderobe, kassa's, winkel, café. Het was een beperkte ruimte en dat begon te wringen. Er werd gezocht naar een mogelijkheid om uit te breiden en die werd gevonden in Plein 26. Met dit pand erbij is het totale oppervlak nu zelfs verdubbeld.

Het Mauritshuis wilde daar alle publieksfaciliteiten onderbrengen. Dat betekende wel dat de twee gebouwen met elkaar verbonden moesten worden. De Rijksgebouwendienst heeft onderzoek gedaan of het mogelijk was die verbinding te maken door middel van een tunnel onder de straat door. Dat bleek het geval.

Wij werden – als één van vijf architectenbureaus – benaderd om een ontwerp daarvoor in te dienen. Toen zijn we gaan onderzoeken hoe een dergelijke ondergrondse uitbreiding bij andere musea is gemaakt. Het meest duidelijke voorbeeld is eigenlijk het Louvre in Parijs. Dat was vroeger ook een soort doolhof waarin je al snel de weg kwijtraakte. Daar heeft architect I.M. Pei uit New York een uitbreidingsplan gemaakt, met een grote ondergrondse foyer,

tussen twee gebouwvleugels in. Met als herkenningsteken die glazen piramide. Via de ingang in de piramide daal je af naar een grote hal. Doordat je van bovenaf binnenkomt, heb je meteen overzicht. Op de trap zie je al waar de kassa's, de garderobes, de informatiebalies en de toegangen naar de verschillende vleugels zijn. Je weet dus waar je naartoe moet en daardoor heb je een gevoel van controle over je omgeving – dat maakt dat je op je gemak voelt. Dat is belangrijk voor bezoekers. En dat wilden wij ook creëren in het Mauritshuis.

In 2011 kwamen zo'n 260.000 bezoekers naar het Mauritshuis, de meesten daarvan voor het eerst. Na de verbouwing verwachten we er nog meer. Voor die bezoekers is het heel belangrijk dat het gebouw uitnodigend is. Dat houdt in dat meteen duidelijk is hoe het gebouw 'werkt'. Dus wij dachten: alleen een tunnel bedenken is niet genoeg om de wedstrijd te winnen. Het moet een grote, overzichtelijke, lichte hal worden.'

Wat heeft u gedaan om dat te bewerkstellingen?

'Om de ruimte zo groot mogelijk te maken, hebben we de kelder onder het hele voorplein voor het Mauritshuis maximaal uitgediept. En die ruimte hebben we doorgetrokken onder de straat en onder Plein 26 door. Daardoor is één grote hal ontstaan, met daar bovenop twee gebouwvleugels. In die ruimte zijn alle functies samengebracht: de informatiebalie, garderobe, ticketautomaten, winkel en café. Het meubilair is daarbij opzettelijk laag gehouden, waardoor je het overzicht behoudt.

Het Mauritshuis had een enigszins benauwde sfeer. Vooral doordat je via de zijdeur aan de Korte Vijverberg binnenkwam en via het souterrain het museum inging. Dat was een te kleine ruimte die ook nog eens akoestisch slecht was. Dat wilden we eruit halen. Bezoekers kunnen het gebouw betreden via het voorplein. Het hek voor het museum is weer open. Links op het terrein voor het museum staat de glazen liftschacht, die – als een grote lantaarn – onmiddellijk de aandacht trekt. Daarnaast is een trap naar beneden. Als de bezoeker de trap afdaald, komt hij in een overzichtelijke hal terecht, met zoveel mogelijk ramen, zodat hij zich goed kan oriënteren. Dat kon allemaal doordat er met Plein 26 zoveel ruimte is bijgekomen. Die extra ruimte geeft ook meer rust. En als het gebouw rust biedt, zijn mensen erin ook ontspannen.'

U had te maken met twee monumentale, onderling heel verschillende panden. En daar moest nieuwbouw aan toegevoegd worden. Hoe heeft u ervoor gezorgd dat de bezoeker toch een gevoel van eenheid ervaart?

'We hebben natuurlijk hulpmiddelen, zoals bewegwijzering. Maar er zijn ook architectonische middelen om dat voor elkaar te krijgen. Ten eerste: het is essentieel dat het gebouw helder en overzichtelijk is, zoals ik eerder al zei. De beroemde architect Ludwig Mies van der Rohe had als adagium '*Less is more*'. Hij is een van mijn grote helden. Eenvoud is heel krachtig. Als je dat nastreeft, houdt dat in dat je veel energie moet steken in ordenen en opruimen. Ik zie mijn rol van architect dan ook meer als een vak van ordenen dan van vormgeven. Ik wil juist zo weinig mogelijk vorm aanbrengen. Teveel aan vormgeving maakt een ruimte juist onoverzichtelijk en bovendien lijkt trendy styling in het begin heel leuk, maar het verveelt snel. Dan is een gebouw gauw gedateerd.

Ten tweede: we hebben gewerkt met zichtlijnen. Mensen zijn over het algemeen bang in het donker, ze lopen niet graag naar het donker toe. Dus aan het eind van elke zichtlijn moet daglicht zijn. Als je nu door het gebouw wandelt, loop je van zichtlijn naar zichtlijn. Je weet zo welke kant je op moet lopen en dan begrijp je hoe het gebouw werkt. Dat is tegelijkertijd een belangrijk hulpmiddel om een gevoel van eenheid te creëren. Zo hebben we ook de twee panden verbonden: als je binnenkomt in de foyer moet je direct Plein 26 al zien. De daklichten van de foyer aan de kant van Plein 26 hebben daarbij een belangrijke functie: het licht maakt de ruimte overzichtelijk en trekt mensen vanzelf aan.'

Heeft u zich door de collectie en het gebouw zelf laten inspireren?

'Wat de collectie betreft, het Mauritshuis bezit een absolute topcollectie. Kijk alleen maar naar het enorme succes van de wereldreis van de schilderijen. En een wereldcollectie behoeft een wereldmuseum.

De nieuwe delen, Plein 26 en de ondergrondse foyer, moesten dezelfde kwaliteit gaan krijgen als het Mauritshuis. We wilden deze nieuwe delen niet wat stijl betreft aanpassen aan het classicistische gebouw – dan wordt het troebel. De drie onderdelen zijn nadrukkelijk verschillend gemaakt in stijl, in detaillering en afwerkingsmateriaal. Maar in afwerkingsniveau vormen ze één geheel.

We hebben in de afwerking materialen gebruikt die passen bij de twee gebouwen, maar dan vertaald naar de tegenwoordige tijd. We hebben gekozen voor materialen die als het ware familie van elkaar zijn. In het Mauritshuis bijvoorbeeld ligt marmer op de vloer; in de entreehal ligt voor het grootste deel nu hardsteen. Het is dus gebaseerd op wat er was, maar op een moderne manier uitgevoerd. In Plein 26, het art deco gebouw, is veel houtwerk: veel mahonie en Amerikaans eiken, vooral in de hal, de gangen en de trappen. Hout komt ook terug in de foyer; hier hebben we wengé gebruikt.'

Tot slot: wat is nu typisch Hans van Heeswijk en hoe zien we dat in het vernieuwde Mauritshuis?

'Het gegeven dat er veel daglicht is, is typisch Hans van Heeswijk. En dat het museum helder in elkaar zit. En dat het afwerkingsniveau heel hoog is. In Nederland wordt er vaak nogal *low budget* gebouwd. We wilden het Mauritshuis op een internationaal niveau brengen, ook in de afwerking. Dat is voor ons als architecten een belangrijke ambitie. Het is binnen ons bureau ook een belangrijk deel van de lol die we hebben in het vak: dat het tot het laatste schroefje goed in elkaar zit. Niet willen rusten tot het laatste onderdeel perfect is. Dat kost veel tijd, maar je ziet het in het resultaat. Zo krijgt het Mauritshuis het niveau dat het verdient.'

Dit artikel verscheen eerder in *In Focus*, bulletin van het Mauritshuis, Den Haag. Jaargang 27 (nummer 1) 2014.